

UMJETNICI RODOM IZ DALMACIJE I HRVATSKOG PRIMORJA, KOJI SU DJELOVALI U TUĐINI

U prastaraj bazilici sv. Sabine na rimskom brdu Aventinu ima iznad glavnog ulaza mozaički natpis, koji kaže, da je crkvu za vlade pape Celestina I sagrađio »presbyter Urbis Illyrica de gente Petrus, pauperibus locuples, sibi pauper«. Ovo je prvi umjetnik podrijetlom vjerojatno iz naših krajeva, za kojega se zna, da je djelovao u Italiji. Istom mnogo stoljeća kasnije, s kraja XIII stoljeća, sačuvala su se u luneti iznad portala crkve Sant' Andrea u Barletti i u timpanu portala bazilike S. Michele Arcangelo u Montesantangelu dva reljefa, za koje natpisi kažu, da ih je izveo majstor »Simeon Raguseus, incola Tranensis«. Za reljef u Barletti kaže Toesca, da je »opera d' altronde piena di tardivi riflessi d' oltralpe«. Slavenskog je podrijetla bio zacijelo i slikar Paolo di Stefano Badaloni, rođen u Firenci 1397, a umro u Pisi 1478, kojega Vasari naziva Paolo Schiavo. Bio je učenik Masolinov, koji je oblike Masaccijeve prevodio u pučkiji, oporiji stil.

Uporedo s renesansom javljaju se i jači umjetnički individualiteti podrijetlom ili rodnom iz naših krajeva. Naročito je zanimljiva umjetnička ličnost *Niccolò dall' Arca* (da Bari, d'Apulia, Dalmata i Schiavone), vajar XV stoljeća. O njegovu je životu malo što poznato. Uzima se, da je rođen oko 1438. Da li mu je rodno mjesto bio grad Bari u donjoj Italiji ili Bar u crnogorskom primorju, nije još danas utvrđeno. Ali, kako se u jednoj bolonjskoj kronici piše povodom njegove smrti, 2 ožujka 1494, »morì m. Niccolo Schiavon Dalmata, cittadino di Bologna«, vjerojatno je, da je bio podrijetlom ili rodnom iz Dalmacije ili da mu se otac preselio u Apuliju. Javlja se, prije 1458, u Mlecima, a onda u Bologni, gdje je za crkvu S. Maria della Vita izradio terakotnu grupu »Pietà«, zacijelo svoje najzanimljivije djelo. Rijetko je kada u renesansnoj plastici taj prizor prikazan toliko smjelim realizmom. Drugo je Nikolino reprezentativno djelo arhitektonski i plastički ukras groba (Arca) sv. Dominika Guzmana. Po ovom je djelu majstor i dobio svoj nadimak »dall'Arca«. Lijevi anđeo - lučonoša na tom grobu veoma se često reproducira u priručnim djelima i poredi s desnim, djelom Michelangelovim. Nikolu je, naime, smrt spriječila, da dovrši čitav spomenik, pa je neizrađene likove izveo mladi Michelangelo. Neki su naučnjaci (među njima Venturi) tvrdili, da se na Nikolinim skulpturama ovog spomenika zapažaju utjecaji francuski, pa